

Tänään lähdin

UPSEERI NILO KENJAKAN PÄIVÄKIRJA
JATKOSODASTA

TOIM.

P. & S. SOININEN

Tänään lähdin
Upseeri Niilo Kenjakan päiväkirja jatkosodasta

Tämä kirja on omistettu kaikille sotaveteraaneille
sekä heidän läheisilleen.

Tänään lähdin
Upseeri Niilo Kenjakan päiväkirja jatkosodasta

Toimittanut
P. & S. Soininen

© 2024 Toimittanut P. & S. Soininen

Kannen suunnittelu: S. Soininen

Sisuksen taitto: S. Soininen

Kustantaja: BoD · Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-8507-2

Jatkosodan vaiheet

1941 kesä–1942 kesä hyökkäysvaihe. Suomi liittoutui Saksan kanssa. Tavoitteena vallata takaisin Talvisodassa menetetetyt alueet

1942–1944 asemasota vaihe. Rintamalinjat pysyivät lähes muuttumattomina.

1944 kesäkuu, Neuvostoliiton suurhyökkäys, Suomen armeija joutui vetäytymään.

1944 syyskuu rauhanneuvottelut ja sodan loppu. Moskovan välirauha. Suomi säilytti itsenäisyytensä, mutta menetti osan alueistaan, joutui maksamaan sotakorvauksia ja antamaan sotilastukikohdat Neuvostoliitolle.

Alkusanat

Tähän kirjaan on Niilo Kenjakan perikunnan pyynnöstä puhtaaksikirjoitettu hänen päiväkirjojensa tekstejä, joita hän kirjoitti lähes päivittäin ollessaan jatkosodassa 1941–1944. Päiväkirjat tuovat meidän lähellemme sodan kauheet, sotilaan ajatukset ja tunteet rintamalta, raastavan koti-ikävä ja taistelutahdon Suomen puolesta. Vihkoista näki, että ne olivat olleet rintamaolosuhteissa, osa likaantuneita ja kastuneita. Koskettavinta oli se, että tekstistä huokui välillä väsyneen sotilaan ajatuksen harhailu, mutta kuitenkin kyky havaita kaiken kauheuden keskellä luonnon kauneus ja tehdä inhimillisiä huomioita sekä aseveljistä että vihollisista.

Jatkosota 1941-1944

Niemisjärvellä kesällä vuonna 1941. Niilo Kenjakka toimi rakuunarykmentissä eversti Hans Olof von Essenin ja everstiluutnantti Å. Wahrenin alaisuudessa. Sotamarsalkkamme Mannerheim oli Uudenmaan rakuunarykmentin (URR) kunniapäällikkö ja tämä rykmentti oli hänen lempilapsensa.

24.6.1941 - 15.11.1941 Uudenmaan rakuunarykmentin tiedustelu-upseeri, 21.9.1941 esikunta eskadroonan päällikkö

15.11.1941 - 22.6.1944 Metsäosaston toimistoupseeri (Petroskoissa ja Aunusjoella). 16.6.1944 käskynjako Aunuksessa ja vetäytyminen alkoi 22.6.1944

23.6.1944 - 1.9.1944 Joukkueenjohtaja

2.9.1944 - 26.9.1944 Tiedustelu-upseeri

27.9.1944 - 3.11.1944 Valistusupseeri

3.11.1944 kotiutus

Osallistui taisteluihin 1941-1944 mm. seuraavissa paikoissa: Ilomantsi, Tolvajärvi, Oukannus, Ravanmäki, Lahitikylä, Sunajoki, Vornova, Sunajoen ylitys.

Niilo Kenjakka palveli aiemmin myös talvisodassa ja oli joukkueenjohtajana sekä komppanianpäällikkönä 15.11.1939 - 22.4.1940.

Kunniamerkit ja mitalit:

Sodan 1939-1940 muistomitali/sotamarsalkka Mannerheim

Sodan 1941-1945 muistomitali/presidentti U. Kekkonen

Rakuunaristi URR 1946/eversti Ehrnrooth

4. lk Vapaudenristi/sotamarsalkka Mannerheim 1940

4. lk Vapaudenristi/kenraalimajuri W. Oinonen 1/1941

4. lk Vapaudenristi/kenraalimajuri W. Oinonen 3/1941

Saksan rautaristi 2. lk/Hitler 26.9.1941

Kesäkuu 1941

Lähtö Uimaharjusta

Ilmoittautuminen Kivilahdessa Uudenmaan rakuunarykmentissä (URR)

Huhus

Hattuvaara

22.6.1941 sunnuntai

Tänään lähdin. Olin jo useita päiviä odotellut kutsua ylimääräisiin kertausharjoituksiin, mutta en ollut saanut. Olin vielä Helsingin sotilaspiirissä, joten määräystä ei tullut, mutta tänään Nina (serkkuni, joka on Outin apulaisena) sanoi, että Saksa on julistanut sodan Venäjälle. Sykähdyttävä uutinen. En tahtonut sitä uskoa todeksi, mutta niin se oli. Vielä Nina sanoi, että asemalla oli jo julkinen määräys seinässä reserviin kutsumisesta. Vai niin.

Kiireesti lähdin kauniista saarestani asemalle ottamaan selvää. Sillalla kulkiessani onki siellä eräs ratsuväpeli.

Kysyin: "Onko Saksa julistanut sodan?"

"On!", oli reipas vastaus.

Juoksujalkaa kiiruhdin Uimaharjun asemalle. Niin oli julkinen ilmoitus 1897 (ja nuoremmat syntyneet) ilmoittautuvat heti Joensuussa Niinivaaran Kansakoululla. Jahah! Siis huomenna lähtö. Kiireesti vielä naulasin pakkilaatikon Outilleni valmiiksi ja pakkasin reppuni. Sillä ainoa juna päivässä lähti etelään Uimaharjulta kello 3.35. Outo oli tunne, kun rakkaan pikku-Outini vieressä nukuin viimeistä yötä. Lyhyt oli yö, mutta nukuin.

23.6.1941, maanantai

Juhannusaatto. Enpä muistanut, en tiennyt, että on juhannus. Mieleni täytti levottomuus, kun nousin ylös klo 2.45. Rakas pieni vaimoni oli laittanut jo kahvin. Kiireesti join ja jätin hyvästäni Outilleni ja pienelle Paulilleni ja Ninalle ja lähdin asemalle. Juna lähti, saavuin Joensuuhun.

Ilmoittauduin Pohjois-Karjalan SK-piirissä kapteeni Franzenille. Sain käsikortin ja mikä sattuma, onnellinen vai ei, sain määräyksen ilmoittautua Uimaharjun Kansakoululla.

Palasin kortti taskussani ja mieleni valoisampana Lehmooon. Pääsin Oma-Avun kuorma-auton päällä Lehmooon. Menin vielä kerran Kontiolahden pika-asutustoimi-kuntaan, Janne Revon taloon. Kaikki pojat olivat Revoltakin viety. Minun aikani tuli vielä kutsukortti Yrjö Revolle, 15-vuotiaalle.

Kun oli juhannusaatto, kävin Revon hyvässä saunassa 14-vuotiaan pojan kanssa. Nukuin illan, juhannusillan Revossa ja aamulla kello 5.30 lähdin junalla Uimaharjuun.

24.6.1941 juhannus, tiistai

Vaille 10 juoksin saareni viemään reppuni Outini luo. Miten iloinen olikaan vaimoni. Sitten ilmoittauduin Uimaharjun koululla. Siellä oli ratsuväki prikaatin esikunta ja esikuntapäällikkö oli majuri Palmgren.

Hän kysyi henkilötietojani ja vastailin: "JV-koulutus. Olin Taipaleenjoella ensin joukkueenjohtajana, sitten komppanianpäällikkönä. Kotipaikkani on nyt Uimaharju, olen tämän alueen metsänhoitaja. Kun olen aunukselainen, osaavat vanhempani venäjää ja minäkin ymmärrän yksinkertaisen keskustelun."

Majuri Palmgrenin katse väljeni ja näin nyt joutuneeni omine persoonineni ja taitoineni johonkin erikoiseen tehtävään. Niin sain määräyksen ilmoittautua Kivilahden URR:ssä (Uudenmaan Rakuunarykmentissä).

Kello 12 lähti kuorma-auto Kivilahteen ja olin pian siellä, sillä matkaa oli vain 17 km.

URR:ssä oli kenttäjumalanpalvelus klo 13, sain sivullisena seurata sitä ja ajattelin. Olin itse vain JV-mies Katsoin upseerien värikkäitä pukuja, oikeita upseerisaappaita, ratsupiiskoja ja ryhtiä. Huomasin, että joukko on erilaista. Ehkä parempaa, iskevämpää. En tiedä vielä. URR:n komentaja on everstiluutnantti von Essen. Katselin häntä. Ei kovin vanha, minun kokoiseni, ryhdikäs, aina rauhallinen ilme. Puhuu virheellisesti suomea, koska on ruotsi äidinkielenä. Von Essen puhui voimakkaan puheen kosketellen Venäjän aikeita Suomea kohtaan ja sanoi: "Ensi juhannuksena liehuvat liput luovutetun alueen saloissa."

Tilaisuuden jälkeen ilmoittaudivin URR:n adjutantille, ratsumestari Åkermanille. Komea mies, kookas, avokatseinen, reilu. Hänkin syntyperäinen ruotsinkielinen. No niin! Saatuani tiedot minusta hän arveli, että olen juuri heille lähetetty puuttuva tiedustelu-upseeri. Asia jäi vielä avoimeksi.

25.-26.6.1941, keskiviikko - torstai

Nämä päivät olin Kivilahdessa. URR:n esikunta oli Kivilahden koululla. Asuin kauppias Penttisen talon yläkerrossa, vinttikamarissa esikunta eskadroonan väpeli Nikkilän kanssa. Varusteet olivat itselleni pääasiassa. Sain vain sadetakin ja kypärän sekä Parabellumin. Vielä sain itselleni hyvän ratsuhevosen. Se on ollut erään luutnantin hevonen ja on nimeltään Mervi. Kävin sillä ratsastamassa kornetti Esko Jussilan kanssa ja oli nautinto ratsastaa oikealla, opetetulla ratsulla.

27.6.1941, perjantai

Tänä iltana muutimme Kivilahdesta Huhukseen. Eskadronat marssivat ja minä lähettiupseeri Esko Jussilan kanssa ja pastori Juho Tenkun kanssa ajoimme pikku Eifel-autolla. Tie oli kapea, mutta maisemat kauniit. Menimme parin lossin yli. Särkän lossi oli pieni ja heikko, mutta kau- niissa paikassa. Viime sodan aikana oli vihollinen ampu- nut usein noin 6 km:n takaa korkealta vaaralta tätä lossia ja oli vain kerran osunut. Sitten toinen Kallioniemen lossi, jossa oli viime sodassa ollut ja pysynyt taistelurintamana.

Puhuttelin siinä lossia ylittäessä erästä paikkakunta- laista sk. vääpeliä ja hän kertoi, että monta kertaa oli jää ollut mustana, kun vihollinen hyökkäsi. Se oli usein tullut kovasti huutaen ja juosten yli joen aina meidän rannal- lemme, mutta meidän noin 50 miestä oli sen kk- ja kivääri- tulella aina torjunut tuon rohkean, mutta hullun ryntäyk- sen.

Kun sitten ylitin lossin ja sain nähdä tuon korsukaupun- gin, jossa vihollinen oli majoillut, niin todella ihmettely pääsi suustani, kun näin sen valtavan sotilasmassan, jotka nuo monet korsut olivat tuona talvena kätkeneet. Oudoin tuntein ajoin autolla tuon alueen läpi. Jossain riippui vihol- lisen toppanutun riekaleet puun oksalla. Ajattelin ja ase- tuin vihollisen asemaan ja tunteeni oli rauhaton ja pelokas.

28.6.1941, lauantai

Tämän päivän olin Huhuksen Sk:n talolla. Yö oli kylmä ja palelin. Nukuin juhlasalin parvekkeella. Siellä nukkui myös se vihollispuolelle laitettava partio, 1 + 7 miestä. Teh- täväni oli laittaa nuo miehet matkaan. Katselin heitä.

Vanhoja reserviläisiä, työmiehen rasittuneita kasvoja. Väsyneitä olivat miehet vielä eilisestä marssista, Rajavartioston palveluksessa ollut kersantti Määttänen oli vanhimpana. He odottivat jännittyneinä tehtävänsä.

Kello 11 laitoin heidät matkaan. Kuorma-autolla he lähtivät mahdollisimman lähelle rajaa. Reppunsa selkään nos-taen, kuuman auringon helottaessa lähti sotaisan näköinen partio matkaan. "Hyvää yötä!" sanoi kersantti Määttänen leikkisästi, nousi kuorma-auton laverille ja niin Huhuksen tomuinen kangastie pölisi auton mennessä kohti itää.

Illalla kello 19 oli lähtö eteenpäin, koko esikunta lähti. Esikunnalla on siirtoihin käytettävissä kaksi henkilöautoa ja yksi kuorma-auto. Toisella henkilöautolla, joka oli suu-rempi ja parempi, liikkui komentajamme von Essen ja ratsumestari E Åkerman sekä adjutantti kornetti Suomela. Toinen pikku-Eifel on ollut tähän asti minun ja pastorin käytössä. Niinpä nytkin pastori Jouko Alfred Tenkku ja toinen lähettiupseeri Esko Jussila, vielä asevelvollinen nuori (syntynyt 1919) kornetti, lähdimme Eifelillä.

Kello 24 maissa tulimme Hattuvaaraan. Tehtäväni oli matkan varrella valvoa kahden lossin, Särkän ja Kallioniemen, losseja. Komentaja ja Åkerman olivat jo vuoteissaan pastorin ilmoittaessa: "Herra eversti! Motorisoitu ptri saavutti alkupäällään Kallioniemen lossin kello 22.30."

"Hyvä on." oli everstin vastaus.

Niin aloimme Eskon ja pastorin kanssa hakea yösijaa. Tupa oli suuri, siinä oli yksi sänky ja yksi sohva. Ei mitään peitteitä, ei pehmikkeitä. Kapusin ullakolle ja sieltä löydettyäni puhtaan nokkossäkin ja puhtaita riepuja sulloin

rievut säkkiin, niin oli patja. Vielä löysin vanhan tyynyn, mutta kun se oli likainen, panin sen puhtaaseen naisen haameeseen ja niin oli puhdas tyynynpäällinen. Vielä eräästä kamarista löytyi iso matto ja niin oli makupaikkani kunnossa.

29.6.1941, sunnuntai

Heräsin työhön ja touhuun. Olen nyt URR:n (Uudenmaan Rakuunarykmentin) oikea tiedustelu-upseeri, sillä edessäni on Uudenmaan Rykmentin päiväkäsky N: 52 (4)
29.6.1941 N: 1861/I/II 13 AS/JK

Tässä on kohta 4.: res.vänr. N. Kenjakka on ilmoittautunut rykmentissä päivämäärällä 24.6.41 ja määrätty tiedustelu-upseeriksi.

Niin, olen staabiherra. En olisi uskonut saavani näin suurta tehtävää, mutta niin nyt on käynyt.

Tänään on siis sunnuntai. Talo ja kylä kokonaisuudessaan ovat kauniilla paikalla. Paljon on taloja palanut viime sodan aikana ja melkein joka paikkaan on noussut uusi sitäkin komeampi talo. Keskellä kylää seisoo pieni, ikivanhoista suurista kuusista muodostunut kalmisto, sen vieressä yhtä pieni tsasouna kuin on kalmiston kuuset suuria.

Kello 10 sain tehtävän Esko Jussilan kanssa lähteä tiedusteluun Korentovaara- Korkeakangas- Iljanvaara - Hatuvaara. Kävelimme noin 16 km jalan kuumassa aurin-gossa, kunnes olimme kylän korkeimmalla kohdalla tsasounan vieressä. Ovi oli auki ja niin kurkistin sisään Jussilan kanssa. Pieni, joitakin kuvia ja aivan itämainen leima.

”Ryssiähän nämä ovat?” oli Jussilan kysyvä toteamus.

En puhunut mitään, tein vain äitini jo ammuin opettaman hartaan merkin. Se oli käynti Hattuvaaran tsasoumassa.

Vielä tänä sunnuntai-iltani annoin lähetille käskyn lämmittää saunan ja kylvimme komentaja, adjutantti Suomela, krk-joukkueenjohtaja luutnantti Parikka, Esko Jussila, pastori ja minä. Näin komentajan aatamina. Sorea, kaunis, jalarotuinen, siro. Siinä kuvaus esimieheni olemuksesta.

Saunan jälkeen nukuin hyvin.

30.6.1941, maanantai

Kesäkuun viimeinen. On kaunein kesä. Lämmin, aurinkoinen, vihreä. Olen Hattuvaarassa, tyypillisessä karjalaisessa kylässä. Suomen itäisimmässä osassa (nyky-Suomeni). Sota ei tunnu sodalta muuten kuin että työtä on ja työajalla ei ole mitään rajaa. Talo on evakuoitu, mutta ei ole tavaroita juuri pois viety. Seinäkellot ehjinä seinillä, astiat kaapissa. Olipa tämä samainen talo kyllä vienyt metsään piiloon vaatteita ja esim. 10 kiloa hienoa sokeria, mutta kun meidän eräs eskadroona majoittui juuri tähän metsäkohtaan, olivat miehet löytäneet peiton ja käyttäneet sokeria suihin. Kyllä tätä asiaa tuli sitten tutkimaan pari sotapoliisia. Mutta vain yhdet housut ja noin pari kiloa sokeria löytyi. Vaikeaa on ottaa selville tuollaista tapausta.

Heinäkuu 1941

Hattuvaara
Lipsunaho
Hullari
Korkeakangas
Niemijärvi
Vellivaara
Lehmivaara
Moskovan rauhan raja
Lengonvaara
Ilomantsin Putkela
Tolvajärvi
Ristisalmi
Ägläjärvi
Haukivaara

1.7.1941, tiistai

Oi armas heinäkuu. Missä minä otankaan sinut vastaan. Ilomantsin perukassa Hattuvaarassa. Kaunis olet sinä, Suomeni kesä, vaikka sotakin riehuu. Lämmintä. Otinpa pienen loman (1 tunti) töistäni. Menin talon puutarhan puolelle, aurinkoiseen puoleen ottamaan aurinkoa. Ensi kerran tänä kesänä aataminpuvussa. Kauan en saanut nauttia. Siinä selälläni levätessä muistin aikaisempia nuoruuskesiäni. Oi! Nuoruus intoineen ja nautintoineen. Silloin pienikin asia toi täydellisen ilon. Entä nyt. Saa olla melko suuri positiivinen tapaus ennen kuin tunnen iloa, sellaista kuin poikasena ja nuorukaisena. Siinä makasin heinikossa. Komentajan ikkunasta paistoivat vain kahden saappaan pohjat, ne olivat kuivumassa auringossa ikkunalla.

2.7.1941, keskiviikko

Olo Hattuvaarassa loppui. Siirto idemmäksi ja lähemmäksi rajaa, Lipsunahon uuteen taloon. Autolla, Eifeleillä, tulin luutnantti Tuppuraisen kanssa. Tiellä otin autoon nostomies Romsun, syntyjään Itä-Karjalasta Vuokkiniemeltä, ikä 32 vuotta. Hän oli menossa esikuntaamme Lipsunahoon jalan, koska oli myöhästynyt kansliatarvikkeita kuljettavasta autosta. En olisi uskonut, että hän oli niin nuori. Kovin oli vanhan näköinen. Työ on kovin raskas varmaan, ehkä myös pakolaisen kohtalo on karjalaisen veljeni niin vanhentanut. Kuuma oli päivä, hikeä pyyhki hihallaan mies, pakkaus selässään. Kiitollisena istui vierelteni autoon.

"Lähdettekö takaisin Karjalaan, kun saamme sen nyt takaisin?" kysyin.

Tänään lähdin

upseeri Niilo Kenjakan päiväkirja jatkosodasta

Sotamarsalkkamme Mannerheim oli Uudenmaan rakuunarykmentin (URR) kunniapäällikkö ja tämä rykmentti oli hänen lempilapsensa. Jatkosodan aikana Niilo Kenjakka toimi rakuunarykmentissä eversti Hans Olof von Essenin ja everstiluutnantti Å. Wahrenin alaisuudessa tiedustelu-upseerina. Hän oli myös metsäosaston toimistoupseerina Petroskoissa ja Aunusjoella. Hän osallistui taisteluihin mm. seuraavissa paikoissa: Ilomantsi, Tolvajärvi, Oukannus, Ravanmäki, Lahtikylä, Sunajoki, Vornova, Sunajoen ylitys. Kohtaamisia sodan aikana oli myös Hämeen ratsuväkirykmentin (HRR) komentajaeversti Ehrnroothin kanssa.

Tähän kirjaan on puhtaaksikirjoitettu Niilo Kenjakan päiväkirjojen tekstejä vuosilta 1941–1944. Päiväkirjat tuovat meidän lähellemme sodan kauheet, sotilaan ajatukset ja tunteet rintamalta, raastavan koti-ikävän ja taistelutahdon Suomen puolesta. Vihkoista näki, että ne olivat olleet rintamaoloissa, osa likaantuneita ja kastuneita. Koskettavinta oli se, että tekstistä huokui välillä väsyneen sotilaan ajatuksen harhailu, mutta kuitenkin kyky havaita kaiken kauheuden keskellä luonnon kauneus ja tehdä inhimillisiä huomioita sekä aseveljistä että vihollisista.

